

Voor al bij bruggetjes maakt de otter gaarne zijn nest, en des winters houdt men dan tijdelijk het ijs hierbij los; dan trekt de otter niet weg en de visch naar het gat. De hond wijst aan of de otter op zijn nest is. Zoo ja, dan steekt men lappen met zwavel gedrenkt brandend in de opening aan de windzijde. De zwaveldamp drijft het dier naar buiten, en 't wordt op genoemde wijs gevangen bij 't gat.

Tot zoover; later vertel ik wel meer van 't geen Luchtmeier mij vertelt. *)

Even nog de opmerking, dat bij Steenwijk 3 soorten toortsen bloeien; eene afbeelding gaat hierbij van *Verbaxum Schraderi*. De teekening is gemaakt naar een plant in den Hortus hier; de kinderfiguur dient om van de hoogte een denkbeeld te geven.

Tot de volgende groote vacantie zit ik nu weer in Amsterdam en trek in mijn vrijen tijd naar Vondelpark en Hortus. Want zelfs in 't Vondelpark zijn rustige plekjes, waar vogels zich te goed doen aan klimopvruchten en hun gezang je aan buiten doet denken.

Amsterdam, Sept. 1905.

J. GODEFROY JR.

*) Van de bunsing werd me verteld, dat hij zelfs eieren en jongen van onder de oude eend weet weg te halen, zonder dat deze het bemerkt. Of 't waar is?



VANGRAAFBIJEN EN GRAAFWESPEN.

Heerlijk warm begloeit 't zonnetje 't zand, dat fel wit glinstert, en de blakende gloed met de noodige interest terugwerpt. Een hitte die ons doet puffen en blazen, maar de graafbijen en graafwespen opwekt tot de uiterste activiteit.

Een heelen tijd had ik *Bembex* al liggen te begluren, hun nesten vond ik al gauw, maar ik zag ze geen vliegen thuis brengen. Nu eens vlogen ze als razend rond, op gele met iets wit glimmende vlammetjes gelijkend, dan weer zonden ze zich op 't heete zand en zetten dan 't forsche en toch slanke zwart met gele lijf breed uit om toch maar zooveel mogelijk te genieten van de levenbrengende zonnestrallen. Nu en dan zochten ze 't nest eens op, waarvan de opening bijna altijd verscholen bleek onder een dun laagje zand. Den vorigen dag had ik een nest uitgegraven. 't Zat vrij diep, ongeveer 2 dM. Heel voorzichtig volgde ik de grashalm, die ik in de nestgang gestoken had om de richting te bewaren, en steeds zag ik het gele gezicht met de bolle oogen en spitsen gelen snuit retireeren voor 't steeds meer naderende mes.

Plotseling een gezoem als een schreeuw, niet in

woorden weer te geven, dat moet je zelf hooren, en weg is *Bembex*. Toch maar doorgraven dacht ik, misschien heeft ze al proviand voor de larven. Plotseling weer een huilend gezoem en no. 2 verdwijnt ook in de lucht. 't Was vermoedelijk een echtpaar, dat me daar ontsnapt was. Aan 't eind van de gang vond ik niets.



Bembex.

Dien dag schoot ik niet op met *Bembex*. Ze leken me erg lui en hoewel ik lang en geduldig wachtte, zag ik geen enkele een prooi thuisbrengen. Soms verdwenen ze eenigen tijd, ze namen dan vermoedelijk een hartsterking op de donziggele waterruit of op de slanke paarse moerasdistels, die zoo welig bloeiden in 't moerasje vlakbij.

Waarschijnlijk waren 't allen mannetjes, die ik dien dag zag. Juist was ik van plan, om de ijverige behangertjes te gaan bezoeken, toen ik een gaatje zag iets nauwer dan potlooddikte, daarnaast een dikke logge aardrups, onbewegelijk stilliggend en weldra verscheen uit de schacht: eerst een paar nerveus trillende sprieten, dan een vierkante zwarte kop en eindelijk een dun gesteeld achterlijf, half blauwzwart, half rood. U zult haar zeker wel reeds herkend hebben, 't was *Ammophila*, de rupsenmoordenares. Een paar maal liep ze rondom 't nest, pakte dan de geelwitte ietwat weekke rups plotseling beet en verdween ruggelings in de gang, de rups achter zich aan slepend. Belangstellend keek ik toe, terwijl ik nu reeds 't misdadig opzet overdacht, om straks 't nest uit te graven. Even gewacht. Opeens, want alles gaat plotseling en spontaan bij die actieve en zenuwachtige dieren, verschijnt de wesp weer met de rups. Ze legt die neer en verdwijnt in 't nest. Snel palm ik de rups in en leg die eenige decimeters verder weer neer. Komiek is haar verbazing als ze, uit 't nest gekomen, de rups niet ziet.

Ze speurt en speurt, eindelijk, daar heeft ze hem. Als ze weer in de schacht verdwenen is, lap ik 't haar weer en nog eens weer en telkens vindt ze de rups terug. Eindelijk wordt ze door al dat geplaag boos en verdwijnt weer in de schacht. Evenwel schijnt de provisie en broedkamer daar beneden nog niet in den haak te wezen, tenminste ze komt weer boven met de rups en legt die vlak bij de nest-opening neer, terwijl ze zelf weer daarin verdwijnt. Herhaaldelijk komt ze met haar kaken vol zand terug en werpt dit met een zwaai weg. Ver-

scheidene keeren doet ze dit, de broedruimte schijnt te klein te zijn voor de dikke vette rups. Terwijl ze weer naar beneden is, deponeer ik de rups in een open doosje en zet dit op ongeveer 2 dM. van 't nest.

Ik was benieuwd of ze haar nu weer zou vinden. Kijk, daar is de wesp weer, zie haar speuren. In een telkens wijderen kring loopt ze om 't nest, ja, daar beklaughtert ze 't doosje al, pakt de rups ferm in haar kaken, evenwel zonder haar te verwonden, en legt haar weer bij de nest-opening, terwijl *Ammophila* weer aan 't uitdiepen gaat. Telkens herhaal ik de proef, telkens op iets grooteren afstand en iederen keer vindt ze de rups terug.

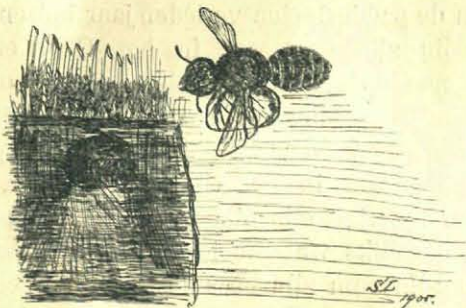
Ten laatste schijnt ze te denken dat de rups niet goed dood is, hoe kan ze anders ook telkens wegloopen! Stevig vat ze hem met haar kaken beet, buigt het slanke achterlijf onder de rups en brengt haar in den buik twee, drie steken toe. Nu vat ze de rups weer beet en loopt in een wijden kring er eenige malen mee om 't nest. Waarom?

Na die ommeegang, misschien zoo iets als de triomfantelijke rondrit van een overwinnaar in de arena, steekt ze de rups nogmaals in de buikzenuwknoopen, stopt ze daarna in het gat, om ze er eenige oogenblikken later opnieuw uit te halen. De broedruimte is nog te klein. Weer gaat ze uitdiepen. Intusschen neem ik de rups weg en berg die op. Wat zal ze nu doen?

Ze stoort zich er niet aan en gaat vlug door met uitdiepen. Ze denkt blijkbaar „straks is ie ook weer terecht gekomen dus...”

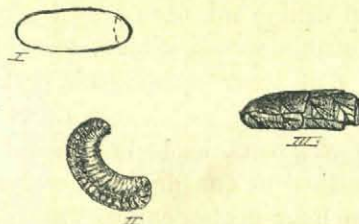
Eventjes schijnt ze nog te zoeken en dan gebeurt er iets vreemds. Ze stopt de nestopening toe met keitjes en steentjes en vliegt weg. Dat was ruim 11 uur.

Nu zijn er twee mogelijkheden, of de wesp was geheel in de verbeelding dat ze de rups al begraven en het ei er al op gelegd had, of, dat getooverd met die rups maakte haar zoo wanhopig, dat ze er den brui van gaf. Want, zooals mijnheer Heimans onlangs schreef, we mogen vooral niet vergeten, dat een mensch onder dergelijke omstandigheden al lang gek was geweest, en van zoo'n beestje verlangen we, dat het onder al dien tegenspoed en tegenwerking rustig haar gang gaat.



Behangersbijtje een stuk blad thuisbrengend.

Zelfs is het diertje te bewonderen in 't telkens terugvinden van de rups en kan 't gerust iets meer dan dom instinkt toegeschreven worden. Tien minuten later is ze even terug geweest maar dadelijk weer verdwenen en om twaalf uur heb ik haar honingzuigend op 't waterkruiskruid gezien.



Behangersbijtje.

1. Cocon; 2. Larve; 3. cel.

De rups bewoog om 11 uur nog heel flauw, nu is ze totaal bewegingloos. Er was nog geen ei op gelegd.

Vlak bij het plekje waar *Ammophila* haar rups had willen begraven bevond zich, aan een met droog mos begroeide berm, een heele kolonie van een kleine *Megachile*-soort, een behangersbijtje.

In kleine ronde deurgatjes met matjes van wit zand ervoor zag men de nijvere werkstertjes telkens verdwijnen, nu eens beladen met stuifmeel, dan weer een stuk blad torsend van 't perzikkruid of bloedblad, dat op die plek veel groeide. Zij namen niet veel tijd, om zich te zonnen, zooals *Bembex*, en hun lied was: „'t lied van den rusteloozen arbeid.” De perzikkruidplanten droegen volop de sporen van dien arbeid, er waren namelijk overal ronde of ovale stukken uit de bladeren geknipt. Druk zoemden ze dan ook om die planten heen. Soms dansten en zongen er twee even een duetje, maar lang deden ze niet aan dit vroolijk vermaak. Zoekend zag je ze dan om de plant heen te weven en, hadden ze een geschikt blad gevonden, lieten ze ook geen tijd verloren gaan. In vier à vijf seconden hadden de scherpe kaken 't stuk blad uitgeknipt en de pooten dit dubbel gevouwen, en als de kaken dan 't laatste stukje doorsneden hadden, viel 't bijtje heel even, hing effentjes als aan een draadje in de lucht en schoot dan in slangenlijnen naar 't nest, waarin ze met 't bladstukje onder zich verdween. Tientallen had ik er zoo al bezig gezien en weer rees 't misschien dwaze verlangen bij me op, om ze eens op de proef te stellen.

Eenige dagen te voren hadden de heer Heimans, een goede kennis en ik een zonderlinge waarneming gedaan met een grootere soort van *Megachile*.

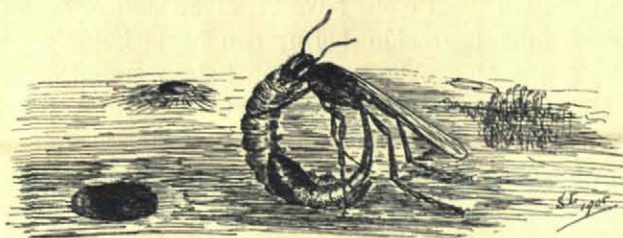
Dit diertje had vlak voor onze oogen haar nestje voleindigd in een open en bloot liggend lucifersdoosje.

Nu wilde ik het nog eens op een andere wijze probeeren. De nestjes waren heel gemakkelijk uit te graven.

Een bijna horizontale gang leidde regelrecht naar de plaats, waar 't vernuftig saamgelijmde bladeren-nestje gebouwd was. In een oogenblik had ik dan ook eenige nestjes in handen. Vlak bij 't harige rozetje van een havikskruid merkte ik een bijzonder ijverig bijtje. Haast om de vijf minuten vloog ze uit om een nieuw bladstuk te halen. Teruggekomen bleef ze dan eenige minuten beneden aan 't werk om het bladstukje vast-te-lijmen, te schikken en te buigen, om dan weer spoedig uit te vliegen voor nieuwe bouwstof.

Terwijl ze weg was, legde ik een der straks uitgegraven nestjes in een doosje met zand en zette dit doosje op haar nest-opening. Van het nestje dat in 't doosje lag was één cel klaar en was de tweede cel pas in aanbouw.

Al heel gauw kwam het bijtje terug met een stuk blad tusschen de pooten. „Wat is dat nu,“ moet ze wel gedacht hebben, „zeker heb ik me vergist, is het nest verderop?“



Hoe Ammophila haar rups steekt.

In angst en vrees zweefde ze heen en weer met het bladstukje steeds tusschen de pooten en zette zich ten leste neer in 't gloeiend zand. Weer vliegt ze op, vliegt in telkens nauwer kringen om de plaats waar haar nestje zijn moet. Bepaald oriënteert ze zich met de omgeving. Eindelijk zet ze zich neer op het doosje, vliegt weer op, strijkt weer neer, en gaat zoowaar op het nestje zitten, het nestje van een buurvrouw. Ze loopt er omheen, betast het van buiten, steekt er haar wollig kopje eens in en gaat het werk vervolgen.

Ze plakt er het stuk pasgehaald blad tegen aan en werkt bepaald wel ruim vijf minuten aan het vreemde nestje in het openliggende doosje. Zou ze het werk van een ander voor het hare hebben aanzien? Ze wist dat haar nestje daar moest wezen, en nu werkte ze daar aan een vreemd nestje in buitengewone omstandigheden.

't Was jammer, dat de lucht onderwijl was betrokken en 't ging regenen, maar den volgenden dag wilde ik de proef nog eens herhalen.

Den volgenden dag was het weer ook niet zeer gunstig. In lange rijen, compagniën in frontcolonne, trokken grauwe stratuswolken, soms door enkele lichtstrepn gebroken, statig langs den hemel. 't Was dan ook niet druk in de mijnwerkersstad.

Slechts enkele zilverbuikige behangertjes zoemden rond, crabro's zaten met hun vierkanten zwarten kop met de witglanzende snorrebaard stil in de nestopening. Bembex vloog niet, die zat ook bepaald verschanst, alleen Dasypoda ging onvermoeid haar gang, telkens zag je haar bovenkomen en met roeibewegingen van de dikbehaarde pooten het zand naar achter werpen.

Even heb ik haar nog geplaagd, door een steentje in de nestopening te stoppen. Wat was ze nijdig toen ze niet in haar schacht kon; ze groef als razend met de voorpooten en ten laatste hief ze onder 't werk een gezang aan, een woest heftig gezang, waarbij 't achterlijf en de daarover gevouwen vleugels verbazend snel trilden. Door die trillende vleugels werd dat gezang dan ook bepaald veroorzaakt.

Het steentje ondergroef ze netjes, zoodat het al heel spoedig wegrolde en haar nestopening vrij kwam. Toen werkte ze weer ijverig voort.

Daar het weer voor 't nagaan van graafbijen etc. zeer weinig geschikt bleek, ging ik maar een beetje in de wilgenboschjes snuffelen en heb daarbij zoowaar mijn Ammophila weer gezien. Ze vloog bij mijn nadering op en verdween spoorloos. Dat was erg jammer, want anders had ik haar de gestolen rups van den vorigen dag eens voorgelegd, die ik expres daarvoor bij me had gestoken. Wat zou ze dan hebben gedaan?

De rups heb ik nog eenige dagen bewaard en toen ik haar den vierden dag weer eens bekeek zag ik, dat verscheidene sluipwesplarven bezig waren haar te verlaten. Ammophila zou dus, indien ik haar had laten begaan, geproviandeerd hebben met een door sluipwespen geïnfecteerde rups. Zeer waarschijnlijk zou haar larve dan een prooi zijn geworden voor de talrijke sluipwesplarves.

S. LEEFMANS.



MERKWAARDIGE PADDESTOELEN UIT BUSSUM.

Op de Tentoonstelling van de N. N. H. V. afd. Haarlem is gebleken, dat in de omstreken van Haarlem de paddestoelen verleden jaar buitengewoon overvloedig zijn geweest. In het Gooi en ongetwijfeld nog op vele andere plaatsen van ons land was dit eveneens het geval. De paddestoelen geven ons in een streek, waar we niet veel aan den plantengroei hebben en in een tijd van het jaar, dat de vogels en insecten ons niet veel meer bezig kunnen houden, dagelijks wat moois en wat nieuws te zien.

Bij Oud-Bussum zijn boschjes, vooral boschjes van hoog opgeschoten eikenhakhout, waar men steeds